

MUZEJSKI VJESNIK 6

GLASILO MUZEJA

SJEVEROZAPADNE HRVATSKE

**MUZEJSKI VJESNIK
GLASILO MUZEJSKOG DRUŠTVA SJEVEROZAPADNE
HRVATSKE**

(Čakovec, Čazma, Grabrovnica, Kalinovec, Koprivnica, Križevci,
Trakošćan, Varaždin, Varaždinske Toplice i Virje)

UREDNIŠTVO

Vladimir Kalšan (glavni i odgovorni urednik), Ljubica Ramušćak,
Marina Šimek, Vlado Srimšek, Branimir Šimek (tehnički urednik)

Muzejski vjesnik izlazi povremeno, a najmanje jednom godišnje.
Rukopise ne honoriramo i ne vraćamo. Časopis solidarno financi-
raju muzeji sjeverozapadne Hrvatske.

NAKLADNIK

Muzej Međimurja — Čakovec

ZA NAKLADNIKA

Vladimir Kalšan

TISAK

TIZ »Zrinski« Čakovec, naklada 800 komada

BROJ 6 — OŽUJAK 1983.

GOD. VI

Za sadržaj priloga odgovaraju autori

SADRŽAJ

MUZEJ I ŠKOLA

- Stjepan Hajduk: Iskustva iz Zavičajnog muzeja Varaždinske Toplice u suradnji sa školama 3
- Marina Šimek: Neke mogućnosti suradnje učenika i arheologa 6
- Libuše Kašpar: Suradnja etnologa Gradskog muzeja Varaždin se školama 11
- Miroslav Klemm: Obrazovanje izložbama 16

MUZEJ I UDRUŽENI RAD

- Franjo Horvatić: Suradnja Muzeja grada Koprivnice i SOUR-a »Podravke« 21
- Jasna Tomičić: Udruženi rad i Gradski muzej Varaždin 25
- Vladimir Kalšan: Muzej Međimurja — Čakovec i udruženi rad Međimurja 26

MEZEOLOGIJA I ZAŠTITA

- Zorko Marković: Razmatranja o zaštiti arheoloških lokaliteta 31
- Dragutin Feletar: Dolazi vrijeme »Industrijskih muzeja« 33
- Smilja Petr-Marčec: Osnovan muzej prehrane »Podravke« 35
- Marina Šimek: Igračke u prethistoriji i antici 39
- Zoran Gregl: Osnutak muzeja u Velikom Taboru 42

STRUČNI ČLANCI

- Zorko Marković: Opažanja o statističkoj obradi nalaza s arheoloških istraživanja 49
- Zoran Homen: O jednom nalazu sa križevačke ciglane 51
- Jasna Tomičić: Varaždinska brvnara 55
- Tomislav Đurić: Stare varaždinske novine u knjižnici Gradskog muzeja Varaždin 58
- Vladimir Kalšan: Kupoprodajni ugovor Eugen Feštetić — »Slavonija« dd za industriju drva u Zagrebu 64
- Josip Fluksi: Naprave za lov štetočina i gamadi 68
- Marijan Špoljar: Izložba — akcija kao forma galerijskog djelovanja 71

VIJESTI

- Dragutin Feletar: Četiri vrijedna izdanja 77
- Libuše Kašpar: Povijesne paralele hrvatske i slovenske etnologije (1848 — 1945.) 79
- Libuše Kašpar: Kongres folklorista na Hvaru 81
- Ljubica Ramušćak: III kongres Saveza društava povjesničara umjetnosti Jugoslavije i Skupština saveza 82

IN MEMORIAM

- Tomislav Đurić: Umro je Josip Turković — slikar podravske ravni 87
- Dragutin Feletar: Mirko Androić (1922—1982.) 88
- Tomislav Đurić: Uz desetu obljetnicu smrti Krešimira Filića 89
- AKCIJE 93

Zasebnu cjelinu činila su savremena didaktička sredstva. To su igračke, spajalice, slagarice i konstruktivni elementi, proizvođi Tvornice namještaja i didaktike iz Dugo Sela, izrađeni iz najtoplijeg i djeci najbližeg prirodnog materijala — drva. Izložci, postavljeni na niske postamente, mnogi štoviše »razbacani« po podu (dakle nadohvat ruke), naprosto su pozivali na igranje kroz koje je i ostvaren jedan od ciljeva ove izložbe: neposredan kontakt između posjetioca i eksponata, u ovom slučaju djeteta predškolske dobi i drvene igračke; jer »igraonica« je s obzirom na vrstu izložaka i način njihovog prezentiranja privlačila upravo najmlađe posjetioce — djecu predškolske dobi i učenike nižih razreda osnovnih škola. Tu se spajalo, rastavljalo, kombiniralo, slagalo, sve uz puno učešće mašte, spretnosti i snalažljivosti. Jedni eksponati su nestajali, pretakali i pretvarali se u nove. Jednostavni drveni elementi pretvarali su se iz časa u čas u najrazličitije skulpture i maštovite tvorevine.

Kroz čitavo trajanje ove izložbe mogli smo tako pratiti aktivnosti djece posjetilaca, potaknute i usredotočene na spomenute dvije grupe izložaka. No, ne smijemo zaboraviti da je tok aktivnosti, način i intenzitet »bavljenja« eksponatima često puta bio na neki način rukovođen i kanaliziran utjecajem nastavnika ili odgajatelja — najčešće doduše u pozitivnom smislu. Kao primjer ovakvog i obogaćenog odnosa prema muzejskom eksponatu (mnogo iznad onog »promatraj i pamti!«) neka posluži rad učenika osnovne škole »B. Plazzeriano« iz Varaždina. Ukratko: svega nekoliko tjedana nakon zatvaranja izložbe igračaka učenici su u suradnji sa muzejom izložili keramične igračke, svoje radove, napravljene prema predlošcima iz muzejskih vitrina (izložba u Izlogu, nastavnik likovnog odgoja Ružica Grgević).

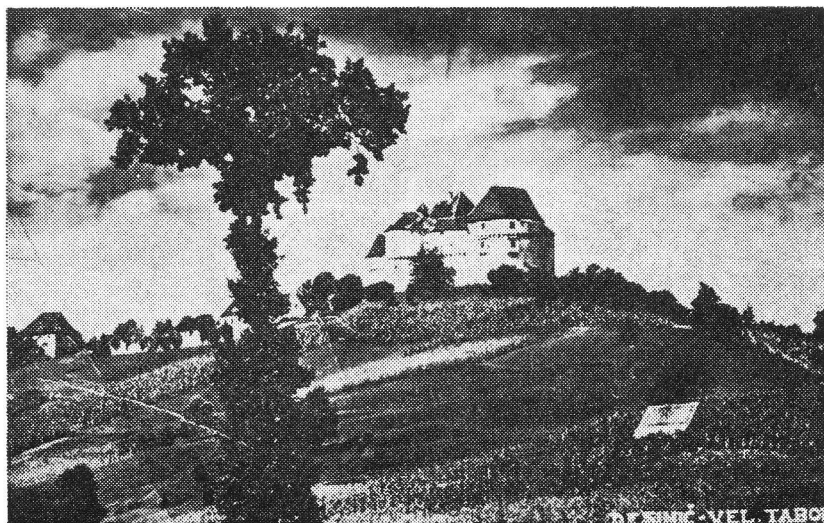
Zoran Gregl, Arheološki muzej Zagreb

OSNUTAK MUZEJA U VELIKOM TABORU

Hrvatsko Zagorje sa svojim mnogobrojnim kulturno-povijesnim spomenicima prava je riznica prošlosti. Od onog najstarijeg, paleolitskog, pa do XX stoljeća nema niti jednog vremenskog razdoblja koje nije dobro dokumentirano materijalnim ostacima kulture. O njihovom značaju dovoljno govori podatak da su Hušnjako-

vo i spilja Vindija svjetski značajni paleolitski lokaliteti, da je Lobar najsjevernije nalazište na kojem je pronađen pleter, da Belec i Trški Vrh predstavljaju bisere baroka, a mnogobrojni burgovi, dvorci i kurije kao rijetko gdje u Hrvatskoj ilustriraju život prošlosti. Na žalost, stanje ovih objekata vrlo je loše a ne zadovoljava niti stupanj njihove istraženosti. Razlog tomu svakako treba tražiti u nedovoljno razgranatoj mreži muzeja i ostalih institucija koje bi trebale voditi brigu o očuvanju spomenika, malom broju stručnjaka te slabom materijalnom stanju većine zagorskih općina. Navedene činjenice samo potenciraju važnost i višestruku korisnost rada lokalnih entuzijasta, pojedinaca koji iako nedovoljno školovani za taj posao, vlastitim zalaganjem spašavaju spomeničku baštinu kraja u kojem žive. Najnoviji primjer ovakve hvalevrijedne djelatnosti je i inicijativa za osnivanje Zavičajnog muzeja općine Pregrada u Velikom Taboru koji bi čuvao arheološki, etnografski i kulturno povijesni materijal s tog područja.

Veliki Tabor (sl. 1) smješten je na strateški vrlo povoljnom položaju, na brežuljku iznad Desinića odakle se lako kontrolira prometnica korištena još u prehistorijskom i antičkom dobu. Ta komunikacija išla je od Sutle kod Miljane,¹ mimo Špičaka,² Velikog Tabora, Vinagore,³ Benkova⁴ do doline Krapine. O vremenu gradnje, vlasnicima i povijesti dvorca dosta je pisano,⁵ a zanimljivo je

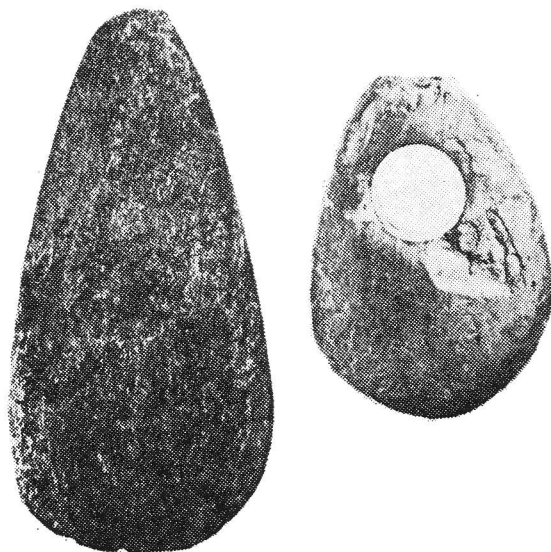
Sl. 1 — Veliki Tabor (razglednica iz 1928. godine, presnimio D. Pelić)

spomenuti da se nakon II svjetskog rata pristupilo i djelomičnoj građevinskoj sanaciji objekta. Na žalost, stalo se na pola puta pa niti tom prigodom Veliki Tabor nije do kraja uređen, a kamoli priveden funkciji.

Idejni začetnici Zavičajnog muzeja općine Pregrada u Velikom Taboru su prof. Josip Štimac iz Desinića, poljoprivrednik Zvonko Burić iz Benkova i naivni umjetnik Josip Hrestak iz istog sela. Njihovim zalaganjem sakupljeno je nešto arheološkog i obilje etnografskog materijala. Predviđeno je također da se u sklopu muzeja otvori i galerija slika i skulptura čiju jezgru bi sačinjavali radovi domaćih umjetnika naivaca Josipa Hrestaka i Ivice Špoljara (za-stupljeni bi još bili Ćiril Bosnar, Stanko Piskač, Ivan Nemeth i dr.), NOB zbirka te stalna izložba fotografija Josipa-Pepija Puclina. Za tu namjenu predviđene su tri prostorije dvorca, dok za preostali dio tek predstoji definitivno određivanje namjene tj. sadržaja koji bi budućim posjetiocima bio najatraktivniji a ujedno bi trebao na optimalan način iskoristiti takav izuzetno vrijedan prostor. Tako se pojavila ideja da u dvorskoj kapeli bude organizirana stalna izložba naivne umjetnosti sa sakralnom tematikom što bi, po našem mišljenju, bio vrlo uspješan način vraćanja prostora (gotovo) u prvobitnu namjenu.⁶

Logično bi bilo da se u posao oko otvaranja muzeja i istraživanja terena uključe i stručnjaci najrazličitijih profila: arheolozi, etnolozi, povjesničari, povjesničari umjetnosti i dr. Početak takve suradnje odmah je urodio plodom — u siječnju 1983. godine autor ovog članka je zajedno s prije navedenim osnivačima Zavičajnog muzeja obišao teren oko sela Benkovo (smještenog uz cestu Pregrada — Krapinske Toplice) i utvrdio postojanje neolitskog tella u udolini kraj potoka Svedružnica. Dimenzije tella su cca 200 x 50 metara, orijentacija sjever-jug, a visina mu iznosi 5—6 metara. Jednim dijelom je pokriven oranicama, a drugim dijelom mladom šumom. Sa sjeverozapadne strane oštećen je izgradnjom poljskog puta pa je zahvaljujući tome 1974. godine u jednom od profila puta Zvonko Burić pronašao na dubini od 80 cm dvije kamene sjekire.⁷ Domaće stanovništvo ovo uzvišenje naziva Pustača, a zanimljivo je spomenuti i podatak da njegov nastanak veže uz djelovanje ljudskih ruku pa ga stariji ljudi ponekad zovu i »Turski breg«. Plosnata sjekira je dimenzija 15 x 7,2 cm,⁸ a izrađena je od amfibol-skog škriljevca.⁹ Veličina oštećene sjekire s rupom za nasad iznosi 9 x 6,6 cm, a promjer rupe je 2,3 cm.¹⁰ Napravljena je iz sepiolita što donekle iznenađuje budući da se radi o vrlo mekanom materijalu.

Vjerujemo da će se daljim angažiranjem prije spomenutih osnivača Zavičajnog muzeja i stručnjaka iz pojedinih oblasti ostvariti željeni cilj — spašavanje pokretnog spomeničkog blaga općine Pregrada i njegovo deponiranje u Velikom Taboru. Nadam se da će i ovaj skromni prilog tome nešto pridonijeti.

Sl. 2 — Kamene sjekire iz Pjenkovca

BILJEŠKE:

1. K. Vinski-Gasparini, *Kultura polja sa žarama u sjevernoj Hrvatskoj*, Zadar 1973, str. 19, 22, 152, 165—168, 178, 182, tab. 112.
2. J. Klemenc, *Blatt Rogatec*, Zagreb 1939, str. 63—64.
3. V. Hoffiller, *Rimski grob u Vinagori*, *Vjesnik Hrvatskog arheološkog društva IX* (dalje VHAD), Zagreb 1907, str. 1—3 (separat).
4. O novopronađenom neolitskom materijalu s ovog lokaliteta biti će kasnije nešto više riječi.

5. Gj. Szabo, Izvještaj o radu zemaljskog povjerenstva za očuvanje umjetnih i historičkih spomenika u kraljevinama Hrvatskoj i Slavoniji u godini 1911, VHAD XII, Zagreb 1912, str. 214—221. — Isti, Sredovječni gradovi u Hrvatskoj i Slavoniji, Zagreb 1920, str. 21, 26, 28, 30, 32, 34, 38, 74—75.
6. Kao dobar primjer vraćanja vrijednog kulturno-povijesnog spomenika u namjenu navodimo Stari grad u Čakovcu. Tu je u dvorsku kapelu, nakon obnove, smještena vjenčaoana i galerija.
7. Nalaznik je sjekire sačuvao i poklonio ih muzeju u Velikom Taboru gdje se i danas nalaze.
8. Analogan primjerak pronađen je u Gornjim Brezovljanima (usp. S. Dimitrijević, Izdanja HAD-a 2, Zagreb 1978, str. 91).
9. Analizu su napravili Vladimir Zebec i Jakov Radovčić, a fotografije Dragan Pelić. Svima zahvaljujem na kolegijalnoj suradnji.
10. D. Balen-Letunić, Kameno oružje i oruđe s područja Hrvatskog Zagorja — zbirka Pečornik, Godišnjak Gradskog muzeja 6, Varaždin 1981, tab. II/13.